

Nr 747

Av herrar **Björkman** och **Magnusson** i Borås, om begränsning av avsättningen till den allmänna pensionsfonden.

Den obligatoriska tilläggspensioneringen bygger på fördelningsprincipen. I och för sig innebär detta att man varje år bör taga ut så stora avgifter som erfordras för att täcka årets utgifter. Farhågorna för att ett strikt tillämpande av fördelningsprincipen skulle leda till ett avsevärt sparandebortfall har gjort att man för åren t. o. m. 1969 beslutat och för framtiden planerat avgifter som kan beräknas leda till en högst betydande central fondering. Man kan räkna med att pensionfonderna vid närmaste sekelskifte kommer att nå upp till belopp på 200 å 300 miljarder kr. Uppenbarligen innebär en sådan central fondering en oerhörd maktkoncentration. Den enskilda kapitalmarknaden skulle i betydande utsträckning förlora sin betydelse och näringslivet skulle för sin framtida utveckling och rationalisering i det väsentliga vara i händerna på de tillfälligt makthavande. Härigenom skulle möjligheter skapas till en central dirigering av näringslivet med risk att investeringarna blir beroende mer av politiska ställningstaganden än av företagsekonomiska överväganden.

Delade meningar kan givetvis råda rörande storleken av det sparande som skall åstadkommas genom ATP-systemet och därjämte rörande storleken av de avgifter som skall uttagas av arbetsgivarna. I vissa hänseenden torde emellertid full enighet råda. Det är nödvändigt att bygga upp ett så stort sparande att utgående pensioner är säkerställda även i händelse av nedgång i konjunkturerna. Det är vidare angeläget att avgiftsuttaget hålles jämnt år från år. Detta är till gagn för företagen vid deras planeringar. Det befrämjar vidare en lugn avtalsrörelse.

Från sistnämnda utgångspunkt är det angeläget att den successiva ökningen av procenttalet för avgiften snarast kan bringas att upphöra. Det må inom parentes framhållas att ett uttag å 10 % fr. o. m. 1970 och till seklets slut skulle vid en förräntning av fonden med 5 % innebära att denna skulle komma att uppgå till ca 200 miljarder kronor emot ca 135 miljarder vid en förräntning med 4 %.

Decentralisering av ATP-fonderingen

Här är icke avsikten att diskutera storleken av avgifterna i och för sig utan endast huruvida det uppkomna sparandet skall samlas i en jättelik statlig fond eller om ett lika gynnsamt resultat kan uppnås genom viss decentralisering.

I detta hänseende vill vi till en början erinra om att enligt tidigare lag-

stiftning möjligheter förekommit för företag att till särskilda pensionsfonder avsätta en del av årets vinst för att säkerställa sådana utfästelser om framtida pension som företagen gjort. Denna fondering har nu måst upphöra. En minskning av fonderna måste dessutom i vissa fall genomföras genom att avdrag för utgivna ATP-avgifter ej får ske i deklarationen, såvitt medel härtill ej tagits ur tidigare uppbyggda pensionsfonder.

Trots detta förekommer alltså uppbyggnad av ett pensionssparande utöver det som sker inom ATP-fonderna. Vi syftar här på den s. k. PRI-försäkringen. Genom denna har till Svenska arbetsgivareföreningen anslutna företag byggt upp en pensionsförsäkring för att trygga pensioner utöver dem som erhålles enligt ATP-systemet. PRI är så uppbyggt att det väsentliga av nysparandet får stanna kvar hos företagen under den tid då behovet av utbetalningar enligt systemet inte är så stort. Å andra sidan tillämpas en kollektiv säkerhet, innebärande att de i försäkringen samgående företagen gemensamt ansvarar för pensioner inom sådana företag som eventuellt inte blir i stånd att fullgöra sina förpliktelser.

Enligt vår mening bör det prövas huruvida icke ett liknande system skulle kunna tillämpas i fråga om ATP-pensionerna och fonderingen däri.

För att tillfredsställande kollektiv säkerhet för åtagna pensionsförpliktelser skall uppnås bör företagens skilda intresseorganisationer såsom SAF, RLF, SHIO m. fl. organisationer engageras i ett dylikt system.

Låt oss för att exemplifiera vår tankegång antaga att ett visst år erfordras avgifter på 3 % för att täcka de utgifter AP-fonderna har under detta år. Låt oss vidare antaga att avgiften detta år med nuvarande ordning av riksdagen är fastställd till 10 %. Den kostnad som då bör belasta ett företag skall på grundval av riksdagens beslut utgöra så stort belopp som motsvarar 10 %. För AP-fondens del behöver emellertid som nämnt inkomsten ej uppgå till mer än 3 %. För det fall att skillnaden mellan dessa avgifter — alltså motsvarande 7 % — på ett betryggande sätt avsättes inom företaget för att tagas i anspråk vid den tidpunkt då AP-fondens utgifter stigit nås å ena sidan samma totala sparande och å andra sidan samma trygghet för pensionstagarna som enligt nuvarande system.

Vi ifrågasätter inte att ett sådant system skulle kunna tillämpas individuellt för varje arbetsgivare. I så fall skulle nämligen riskerna för ett kanske betydande avgiftsbortfall föreligga i den mån olika företagare komme på obestånd. I stället bör man såsom nu är fallet beträffande PRI göra det möjligt för olika sammanslutningar av företag att kollektivt svara för ett sådant system. Det förekommer i vårt land många sammanslutningar för olika branscher inom näringslivet som har den omfattning och den ekonomiska styrka att de kollektivt kan stå såsom garantier för att medlemmarnas pensionsutfästelser blir infriade.

Självfallet måste man dock räkna med att — även om nya sådana organisationer skulle bildas — det ändå skulle finnas ett betydande antal arbets-

givare som stode utanför en sådan organisation. Troligen kunde dessa ej inordnas i det av oss diskuterade systemet. För dem finge man då tillämpa det nuvarande systemet och låta dem direkt till AP-fonderna inbetala den avgift som riksdagen för året fastställt, enligt exemplet ovan alltså 10 %.

Ett sådant blandat system med delvis centraliserad och delvis decentraliserad förvaltning av ATP-medlen synes oss ha alla de fördelar man må vilja tillskriva det nuvarande fonderingssystemet. Det samlade pensionssparandet blir detsamma och beroende av den avgift riksdagen fastställer. Säkerheten för att de fonderade medlen kommer de pensionsberättigade till del blir också lika stor. Å andra sidan saknar systemet de nackdelar som är förenade med en så jättestor ansamling av medel som det efter hand blir fråga om med nuvarande system. Man eliminerar risken för missbruk av fondbildningen bestående i att de tillfälligt makthavande använder medel för andra ändamål än de är avsedda för. Vidare undgår man otvivelaktigt eventuella risker för felinvesteringar. Självfallet kommer felinvesteringar att äga rum även inom den decentraliserade förvaltningen. Inget system kan över huvud taget garantera att sådana icke förekommer. Det ligger emellertid i sakens natur att verkningarna av felinvesteringar blir mindre farliga när det är fråga om så väsentligen mindre belopp som vid en decentralisering. En decentralisering skulle även vara till fördel för en lugnt och jämnt arbetande kreditmarknad.

Vi har här antytt huvuddragen av det system vi vill förordna. Vissa problem som skulle möta vid en omläggning har vi ej gått in på. Det är icke möjligt att utan en genomträngande undersökning få klarhet i alla olika avseenden. Vi förordar att en sådan utredning kommer till stånd.

Då det är av yttersta vikt att pensionssystemet kompletteras med åtgärder som ger systemet den högsta grad av säkerhet förordar vi sålunda att arbetsgivare — inom större såväl som inom mindre företag — får rätt att till egen pensionsstiftelse göra avsättningar upp till visst maximibelopp per år. Maximibeloppet bör vara den mot pensionsförpliktelse svarande genomsnittliga verkliga årskostnaden enligt försäkringsmatematiska beräkningar och avsättningen under året kunna uppgå till skillnaden mellan detta maximibelopp och de avgifter arbetsgivaren har att inbetala för sina anställda.

Bestämmelser angående fondernas avskiljande och angående säkerställande av dessa bör utfärdas i analogi med vad som hittills gällt i fråga om pensionsavsättningar inom eget företag.

En avsättning till egna pensionsfonder i enlighet med vad vi ovan förordat skulle vara förenad med ytterst betydelsefulla fördelar. Vi vill här sammanfattningsvis anföra de omständigheter som vi finner främst tala för ett genomförande av en sådan ordning.

1) Några delade meningar torde knappast råda om det angelägna i att det samlade sparandet i vårt land — ehuru i och för sig aktningssvärt —

väsentligt ökas under den närmaste framtiden för att möta den utifrån kommande konkurrens som den fortgående integrationen medför. Varje åtgärd som är ägnad att vidmakthålla och öka sparandet har redan däri en stark motivering. Företagssparandet spelar för närvarande en mycket stor roll och skulle vid en fondbildning sådan vi förordat utan tvivel påverkas i gynnsam riktning.

2) Genom att på detta sätt främja företagssparandet skulle man underlätta lösningen av vissa av företagens kreditproblem och skapa förutsättningar för en större produktionsökning med därav följande standardökning i samhället.

3) För de anställda skulle en frivillig fondering inom företagen innebära att pensionsutfästelserna gjordes säkrare. Högre avgiftsbelopp skulle finnas avsatta samtidigt som den ökade produktionen skulle förstärka säkerheten.

4) Företagen skulle få möjligheter till en för såväl företagen själva som samhället lönande resultatutjämnning. På grund härav får man förutsätta att företagen skulle finna det förenligt med sina intressen att i största möjliga utsträckning begagna rätten till frivillig avsättning till egen pensionsfond.

5) Den övervältring av kostnaderna för pensionerna som förekommer i nuvarande system är från såväl principiella som rättvisesynpunkter i högsta grad otillfredsställande.

Ett system sådant som här diskuterats kan ej genomföras utan att en utredning först företages. Det är bland annat angeläget att en realistisk beräkning med hänsynstagande till uppskattad dödlighet, produktionsutveckling, ränteläge m. m. göres angående de verkliga genomsnittliga årskostnaderna för de utfästa pensionsförpliktelseerna.

Åberopande det anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionen anförts igångsätta utredning i syfte att — sedan AP-fonderna nått en med hänsyn till kravet på likviditet och risken för konjunkturförsämring fullt betryggande storlek och erfarenhet vunnits rörande storleken av arbetsgivarnas frivilliga avsättningar till egna pensionsfonder — begränsa de årliga pensionsavgifterna till AP-fonderna till vad som erfordras för täckande av fondernas löpande pensionsbetalningar under året.

Stockholm den 26 januari 1967

Folke Björkman (h)

Tage Magnusson (h)
i Borås